

Gyalogosturista csomóponti táblák tervezése és alkalmazása

kijelölt gyalogos útvonalakhoz

Összeállította Dr. Molnár András és Katona Pál, 2011. január
(A Magyar Természetbarát Szövetség Turistaút Albizottságának és a Mária Út Egyesület Útvonalbizottságának ajánlásával)

I.RENDELTELTÉS

- ▶ „A jelzett út útvonalára vonatkozó iránymutató vagy útirányjelző táblákat kell kihelyezni az útvonal kezdő és végpontjánál, valamint csomópontoknál és az útvonal mentén szükség szerint további helyeken.”
- ▶ „Az iránymutató ill. útirányjelző táblákon az útvonal mentén elérhető egy vagy több célpontot kell feltüntetni és távolságukat km-ben (mérőföldben) vagy órában. Ha egy célpontot egy táblán feltüntettünk, akkor azt annak eléréséig minden további táblán szerepeltetni kell.”¹

A csomóponti tábla ill. táblakombináció az európai gyalogos útvonalak kijelölésére vonatkozó fenti irányelvek értelmében a gyalogos útvonalak kiinduló és célpontjaiban, csomópontjaiban és további kiemelt pontjaiban helyezendő el (főbb látnivaló, közlekedési megálló, vagy szálláshely).

Az alap útjelzéseket (turistajelzéseket) kiegészítve kijelöli a gyalogos útvonalak csomópontját, felhívja a figyelmet a kiindulási- ill. tovább-haladási lehetőségekre, segíti a gyalogost a tájékozódásban: hol vagyunk, merre milyen útvonal vezet tovább, mely útvonalon milyen útjelzést követve hová juthatunk, az egyes célpontok milyen távolságra vannak a tábla helyétől és elérésükhöz mennyi idő szükséges.

- ▶ „Útírányjelző tábla: az adott alakú és színű jelzéssel ellátott, út mentén elhelyezett olyan tábla, amely tartalmazza a turisztikailag jelentősebb pontok megnevezését, az azokhoz vezető útszakasz hosszát és a szükséges átlagos menetidőt; továbbá tájékoztatást adhat szabványosított grafikus jelképekkel a szállás, az étkezés és a közlekedés lehetőségeiről.”²

¹ Európai Gyalogtúra Szövetség, 2004: General Principles of marking and signing footpaths, 7-8. pont
ld.: http://www.era-ewv-ferp.com/upl_files/general_principes_for_marking_-_aj041005.pdf
magyar fordítás: http://turistajelzes.hu/doc/ewv_iranyelvek_magyar.doc

² MSZ 20587/2-1988 országos szabvány: Általános turistatájékoztató jelképek - Gyalogos út- és irányjelzések, 1.5.2.

II PÉLDÁK

A teljesség igénye nélkül néhány alkalmazott bel- és külföldi táblatípus, -rendszer:

II.1. Hazai példák

(Szent Márton út)

(Salgótarján környéke)

(Északi Zöld turistaút)

(Vasfüggöny túraút)

(Pilis, Visegrádi-hegység)

(Budai-hegység)

(Kőszegi-hegység)

(Cserhát)

(Börzsöny)

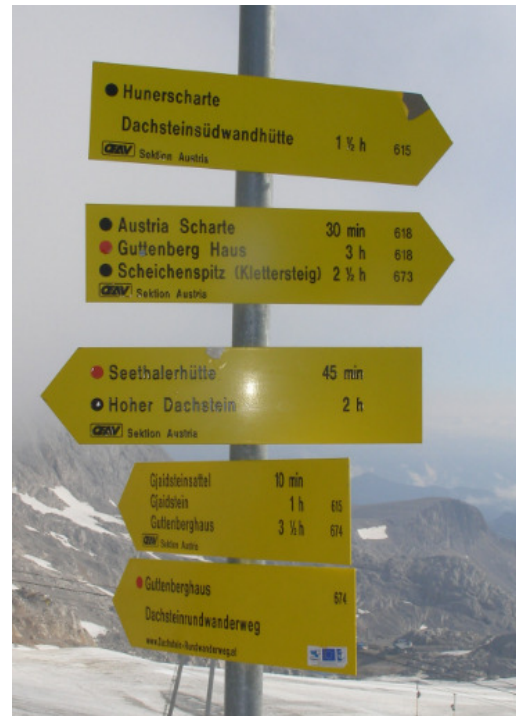

(Heves megye, közúti)

(Heves-megye, erdei)

II.2. Külföldi példák

(Svájc)

(Ausztria)

(Szlovénia)

(Szlovákia)

(Lengyelország)

III. AJÁNLOTT FORMA, KIVITEL

A fenti példákból (is) kiindulva, szakmai szempontok, irányelvek és tapasztalatok alapján az alábbi két alaptípust ill. ezek változatait ajánljuk leginkább:

III.1. Közúti, közterületi kivitel

A táblák a közlekedési táblákkal megegyező kivittel készülnek: beton talp, horganyozott acél oszlop, dekorfóliázott acéllemez táblafelület, rögzítő bilincsek.

A csomóponti tábla fő eleme a kék keretes, gyalogos vándorokat ábrázoló közúti jelzőtábla (Gyalogutak {turistautak} kiindulópontja tájékoztató KRESZ-tábla), melyet általában kétoldalasan, mindkét irányból láthatóan célszerű felszerelni (2db 10/a jelű tábla egymásnak háttal). A táblakombináció többi eleme kiegészítő táblaként jelenik meg, melyeknek javasolt alapszíne fehér vagy - az idegenforgalmi tábláknak megfelelő – gesztenyebarna.

III.2. Erdei, mezei kivitel

A táblák tartószerkezete hengeres vagy szögletes keresztmetszetű faoszlop. A tábla hordozóanyaga is többnyire fa, melyre a tartalom közvetlenül kerül fel festéssel vagy műanyag- ill. fém dekorfóliázott lemez felerősítésével. Az információs felület alapszíne lehet fehér, krémszínű, sötétbarna vagy magának a fának az eredeti színe.

A tartósság érdekében a felületeket védelemben kell részesíteni. A föld feletti részeket elegendő falazúrral vagy lakkozással védeni, a földbe kerülő részt (az oszlop aljától egészen a föld felett kb 15 cm-ig) hatásosabb védelemmel ellátni (védőszeres telítés, kátrányozás, égetés).

Pl. Budapesten és Pest megyében a Mária zarándokút mentén ebben a formában találkozhatunk ezekkel:

IV. TERVEZÉS

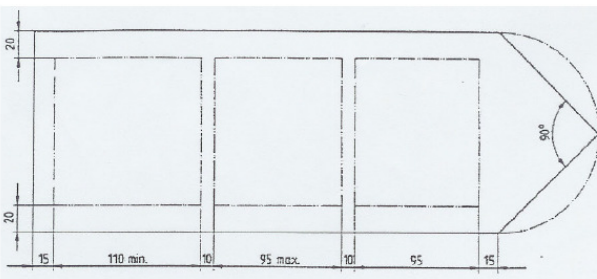
IV.1. Tábla fajták

A gyalogos útvonaljelző tábla (10/c) az adott pontban áthaladó egy-egy kiemelt útvonalat nevesít, (tartalmazhatja az útvonal logóját, számát - amennyiben van - kezdő-ill. célpontját is, de ezek szerepelhetnek helyette az útirányjelző táblákon is), és az útjelzés piktogrammal messzebről is láthatóan felhívja rá a figyelmet.

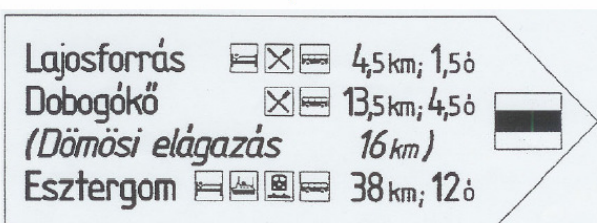
A helynévtábla (10/b, más néven helymegjelölő tábla) a helység ill. helyszín nevéről tájékoztat, opcionálisan annak tengerszint feletti magasságával.

A tájékoztató-, figyelmeztető tábla (10/e) pedig további információval szolgálhat az útvonalakra ill. helyi viszonyokra vonatkozóan. E három táblatípus nem kötelező elem.

A fő információt a nyíl alakú, MSZ 2058712-1988 („Gyalogos út- és irányjelzések”) szabvány szerinti gyalogosturista útirányjelző táblák hordozzák (10/d-b: balra mutató és 10/d-j: jobbra mutató), melyek az adott ponton áthaladó vagy innen induló gyalogos útvonalakra ill. rövid kitérőkre vonatkoznak, tartalmazzák azok útjelzését (a nyílhegyben), az azok mentén elérhető közeli ill. távolabbi célpontokat, táv és menetidő adatokkal. A célpontok neve után opcionálisan az ott található látnivalóra, szolgáltatásra (szállás, közlekedés, étkezés) vagy csatlakozó más gyalogos útvonalra utaló piktogramok helyezhetők el.

- Minta négysoros útirányjelző tábla tervezésére (MSZ 20587/2-1988: 5.2. szakasz és 23. ábra)

IV.2. Útirányjelző táblák tervezése

Egy útirányjelző táblán *legfeljebb 4 célpont* sorolható fel, az útvonal mentén egymástól távolodó irányban, melyek közül az első vagy az utolsó helyett szerepelhet az adott útvonal nevét és esetleg számát, logóját, s távoli végpontját tartalmazó *útvonal-banner* is.

A feltüntetendő célpontokat egy-egy útvonalra ill. tájegységre vagy térségre vonatkozóan rendszerszerűen kell megtervezni. Az európai irányelvek szerint a rendszer tervezésének *alapelve a koherencia*, miszerint ha egy célpontot valahol kiírtunk, akkor azt az azt követő valamennyi táblán szerepeltetni kell egészen a célpont eléréséig (v.ö. a függelékbeli mintapéldával).

Hosszútávú útvonal esetén célszerű a célpontok rendszerét központilag megtervezni: mindenütt az első helyen egy közeli célpontot javasolt feltüntetni (pl. következő település vagy kiemelt hely), a második helyen egy fél-egynapi járóföldre lévő főbb helyet (a következő ajánlott napi szállást vagy ennél fontosabb helyet), harmadik helyen pedig egy még jelentősebb szakaszhatárt (nagyobb várost vagy célpontot, a Mária útnál pl. kiemelt kegyhelyet). E módszerrel *tagoljuk az útvonalat* és orientáljuk úgy a hosszútávú vándort, mint a rövidtávú kirándulót, turistát (v.ö. függelék, a Fenyvesi Kéktúra tábláin szerepeltetett célpontok rendszere).

Egybeeséskor (pl. ha a következő fő szakaszhatárig már nincs jelölendő közeli célpont) – kellő körültekintéssel – további célpont vehető fel úgy, hogy a koherencia fenti alapelvét és az útvonal tagolását a teljes táblarendszer (az útvonal mentén távolabb lévő vagy később kihelyezendő táblák is) meg tudja tartani.

A *táv és menetidő adatokat* konzisztensen kell feltüntetni, általában egy minél pontosabb felmérés alapján képlettel számolva (4 km = 1 óra; +100 m szintemelkedés = +5 perc, de függhet a meredekségtől is), szükség szerint az útviszonyoknak megfelelően korrigálva. A tábla helyétől a feltüntetett célpontig az útvonal menti távot egy tized km-re érdemes *kerekíteni*, a menetidőt pedig 20-30 perc fölött 5 percre kerekíteni vagy negyed órára kerekítve órában megadni (pl. 1¾ óra). Az időadat mindig tiszta menetidőt tartalmazzon (pihenőidők nélkül) és *elhagyandó 10 óra felett*, valamint ha a célpont eléréséhez jármű (pl. komp/átkelőhajó) igénybevétele is szükséges.

Egy útirányjelző tábla általában *egy útvonalra* ill. annak egy útirányára vonatkozik. Ritka esetben és megfelelő módon szabad két útvonal vagy útirány tábláját *összevonni*.³

Szükség esetén jelölhető egy-egy tábla útvonalán kívül eső, arról való *későbbi letéréssel* elérhető fontos célpont is. Ezáltal a magyarországi útjelzés-rendszer lényegét, lehetőségeit jobban ki tudjuk használni a táblázáskor, *ötvözve az útvonal alapú és a csomópont alapú útbaigazító rendszerek előnyeit*. Bár a jelzésrendszerünk alapvetően inkább útvonal alapú (s egy útvonalat többnyire egy adott útjelzéssel azonosítunk), a táblázás tervezésekor célszerű a hálózatosságot is előtérbe helyezni. Azaz, nemcsak arra kell gondolni, hogy hova *vezet az adott jelzés*, hanem hogy *hova lehet eljutni* az adott irányba elindulva. Pl. a – többnyire kereszt vagy alakos leágazó jelzéssel ellátott – kitérőket, be- ill. átkötő szakaszokat a fő (általában sávjelzésű) útvonalak tartozékként célszerű tekinteni. Érdemes azt is megfontolni, hogy mik egy-egy térségben a fontosabb, „keresettebb” célpontok, s ezek irányát feltüntetni olyan helyektől (pl. fontosabb kiindulópontoktól) is, ahonnan azok csak jelzésváltással érhetőek el. A koherencia elve persze ekkor is érvényesüljön, azaz a táblák „hézagmentesen” végigvezessenek az egyszer valahol már kiírt célpontig. *Mindez a gyakorlatban többnyire az alábbi eseteket jelenti:*

- ▶ Ha egy fontosabb célpont egy fő (pl. sávjelzésű) útvonalról *rövid kitérővel* (pl. háromszög, négyzet, stb. jelzéssel) érhető el, akkor e célpontot nemcsak a kitérőnél, hanem a fő útvonal

³ Ha két útvonal a táblától kezdve végig ill. a táblával jelölt teljes szakaszon együtt halad (azaz *fonódik*), akkor – mivel a táblák az útjelzést leszámítva tartalmilag megegyeznének – a két tábla összevonható és az útjelzéseket javasoltan közös fehér alapba egymás alá is feltüntethetjük a tábla útirányjelző (nyílhegy) részében (v.ö. függelék, 2. útpont harmadik táblája).

Ha két útvonal nagyrészt megegyezik, de egy bizonyos ponttól kezdve eltér, akkor a közös ponto(ka)t követően először az egyik útirányban elérhető célpont(ka)t tüntetjük fel, majd *vízszintes elválasztó vonalat* húzunk és ezután a másik útirány célpontjái(jait). Ez csak különleges esetekben alkalmazzuk, amikor a két összevont útvonal szorosabban kapcsolódik egymáshoz - pl. az egyik egy fő út és a másik annak egy kitérőjének felel meg (v.ö. függelék, 7. útpont első táblája) vagy az útvonal véget ér és többféle továbbvezető irányt akarunk feltüntetni (v.ö. függelék, 4. útpont első táblája vagy a 6. útpont egyes táblái). Két különböző fő útvonal tábláját pl. ilyen módon nem vonjuk össze (v.ö. függelék, 1. útpont táblái).

tábláin már a kitérő előtt érdemes *előre jelezni* (javasoltan a jelzészváltás feltüntetésével) – ha van elég hely, azaz pl. ha a kitérőig már nincs több nála fontosabb célpont a fő útvonalon. Ez összhangban van az útjelzés-rendszerünk alapvető szemléletével, miszerint a leágazó jelzésű útszakasz a fő útvonalnak a tartozéka, útváltozata; s így a kitérő végpontja valójában a fő útvonalhoz tartozó célpontnak tekinthető. Ha e kitérő egy sokak által felkeresett, fontos célponthoz vezet, akkor a táblázás ezáltal jelentősen informatívabbá válik, nem „fedi el” a szóban forgó fontos úticélt az, hogy nem esik közvetlenül a fő útvonalra (v.ö. függelék, 7. útpont első táblája).

- ▶ Ha egy *átkötő (többszire kereszt) jelzésű útvonal/szakasz* egy nem nevesített, vagy kevésbé jelentős elágazásban ér véget (pl. az erdő közepén becsatlakozik egy sávjelzésbe, mely tovább vezet a következő településig), akkor az átkötő útvonal tábláján javasolt feltüntetni a végpont (becsatlakozás) után elérhető jelentősebb célpont(ka)t (itt: e következő települést). Ezáltal lényegesen informatívabb a táblázás, tükrözi az átkötő útvonal célját, hogy a szóban forgó távolabbi, fontos célpont ebből az irányból, ennek az átkötő útvonalnak a használatával elérhető (v.ö. függelék, 3. és 5. útpontok K+ jelzésű táblái).
- ▶ Valamely fő útvonalból *leágazó útvonal/szakasz végpontjában* (pl. egy négyzet jelzésen elérhető lakott hely, vagy háromszög jelzésen elérhető kilátó) kihelyezendő „visszafelé irányú” tábla esetén javasolt, ha nem pusztán a leágazás kezdőpontját (a leágazási pontot) nevezzük meg rajta úticélként - mely lehet hogy aránylag jelentéktelen pont -, hanem feltüntetjük a fő útvonal(ak) mentén továbbhaladással elérhető fontosabb célpont(ka)t. Ezáltal azok számára adunk fontos útbaigazítást, akik a leágazás végpontjából akarnak elindulni vagy tovább indulni, hogy hova juthatnak el (pl. fontos turisztikai célpont amit sokan keresnek vagy következő település a fő útba való becsatlakozás után). Ez analóg az előző ponttal (v.ö. függelék, 4. és 6. útpont táblái).
- ▶ Bármely olyan egyéb esetben, ahol a jelzeshálózat nyomvonal-szervezése miatt egy-egy, az adott térségben várhatóan „keresett” *célpont csak jelzészváltással érhető el*, célszerű azt feltüntetni, a jelzészváltási – és más közbülső – pontokban megismételve a helyes irányt.

A fenti esetekben a jelzészváltást, valamint a kitérőt speciális módon kell feltüntetni, különösen akkor, ha a kitérő hosszabb.⁴ Az így előjelzett későbbi letérésnél kötelező a leágazást útirányjelzéssel jelölni és kiemelten karbantartani.

Útjelzés feltüntetése nélküli útirányjelző táblán szerepeltethetők a tábla helyétől egyértelmű (egyenes) úton elérhető, általában közeli „kitérő” célpontok vagy egyértelmű úton (pl. országút) vezető útvonal-alternatívák (v.ö. függelék, 1. útpont harmadik táblája). Ha az út nem egyértelmű, akkor külön útjelzéssel vagy szükség szerint további táblákkal kell jelölni a továbbhaladás irányát.

Az útvonalakra, jelölt útszakaszokra vonatkozó megjegyzések, figyelmeztetések (pl. járhatósági korlátozások, veszélyek) elhelyezhetők kisebb betűmérettel az útirányjelző táblákon külön sorban vagy kiegészítő tájékoztató-figyelmeztető (10/e típusú) táblán, akár piktogram segítségével is.

⁴ Ha a tábla által jelölt útvonalon kívül lévő, egy későbbi elágazásból *kitérővel* elérhető célpontra akarjuk előre felhívni a figyelmet, akkor azt a táblán a felsorolásban a letérés helye vagy – annak fel nem tüntetése esetén – a letérés előtti célpont után szúrjuk be, ún. *utaló sorral* (vékonyabb ill. dőlt betűvel és zárójelbe téve, javasoltan behúzással), majd vízszintes *elválasztó vonalat* húzunk és utána soroljuk fel az eredeti útvonalnak a szétválás utáni célpontját/-jait (v.ö. függelék, 7. útpont első táblája). Ezt persze csak akkor tehetjük meg, ha a felsorolandó célpontok elférnek egy táblán. Szükség esetén, a célpontok száma miatt egy útirányba egyszerre több tábla is mutathat ugyanazzal az útjelzéssel (v.ö. függelék, 4. útpont második és harmadik táblája). Ha a kitérő nem hosszú (max. 0,5km) és az útvonal színével megegyező leágazó útjelzés vezet hozzá, akkor fel lehet úgy is tüntetni, mintha az útvonalon lenne, különösen akkor, ha a leágazás még távoli. Ha a tábla által jelölt útvonal egy kevésbé fontos helyen ér véget és *becsatlakozik* egy másik útvonalba, akkor a táblán szerepeltethető(k) a becsatlakozással elérhető további, fontosabb célpont(ok) is hasonló módon (v.ö. függelék, 3. útpont harmadik és negyedik táblája, az 5. útpont K+-es táblái, valamint a 4. és 6. útpontok táblái).

A jelzészváltással elérhető célpontoknál ajánlott, de nem kötelező előre jelezni, hogy pontosan hol milyen jelzésre kell áttérni (elég a leágazás helyén és esetleg ahhoz közeledve előjelezni). Ha a *jelzészváltást* előre akarjuk jelezni (pl. kitérőre utaló sornál), akkor a célpont neve előtt szerepeltethetjük a tábla helyétől az adott célpontig elvezető útjelzések piktogramjait sorrendben, egymástól kötőjellel elválasztva. Ha egy tábla többféle jelzészváltást jelez (elágazásokat vagy olyan útvonalat, amely nem egy jelzést követ), akkor utaló sorok helyett úgy is megszerkeszthetjük, hogy a nyílhegy részben nem tüntetünk fel útjelzést, hanem minden célpont előtt felsoroljuk a fent említett módon az odáig vezető jelzéseket (v.ö. a függelék, 5., 6. és 7. útpont egyes táblaváltozatai). Ilyenkor is azonban vízszintes elválasztó vonalat kell húzni, ha a soron következő célpont az előzőhöz képest elágazáson, azaz másik útvonalon van. Az áttekinthetőség kedvéért ilyenkor is alkalmazható utaló sor.

V. KIHELYEZÉS

Egy csomóponti táblaoszlopon szerepeljen az összes ott áthaladó, kiinduló útvonal ill. útirány. A táblák kihelyezéséhez engedélyt kell kérni a területgazdától, -tulajdonostól. Az illetékes *közútkezelői, önkormányzati* (pl. közlekedési ügyosztály), *erdőgazdasági*, valamint védett természeti területen *nemzeti park igazgatósági* hozzájárulással helyezhetők ki.

Az útirányjelző táblák *úgy szerelendők fel az oszlopra*, hogy minden tábla nyílhegye minél pontosabban a neki megfelelő továbbhaladás irányába mutasson, emiatt többnyire különféle szögben állnak. A tervezéskor külön figyelmet kell fordítani arra, hogy mely útvonal mely útirányához kell balos (10/d-b) és melyhez jobbos (10/d-j) tábla annak érdekében, hogy az útvonalon ill. csomópontban állva a táblák szemből és ne háttal látsszanak. A tábla pontos helyét és ezen irányokat helyszíni bejárással kell megállapítani és erre szolgáló – helyszínrajzot is tartalmazó – űrlapon megtervezni (ld. **melléklet, csomóponti tábla tervezési űrlap**).

A láthatósági viszonyokat figyelembe véve pedig szükséges lehet bármelyik táblát megkettőzni, azaz az oszlopon két oldalról is láthatóvá tenni, egymásnak háttal felszerelve; beleértve akár az útvonaljelző és/vagy a helynévtáblát is. Útirányjelző tábla megkettőzésekor ugyanazt a tartalmat kell balos és jobbos kivitelben egyaránt elkészíteni.

Függelék: Tervezési mintapélda

A feltüntetendő célpontok rendszerszerű megtervezésének szemléltetésére tekintünk az alábbi hálózatot és a pirossal számozott (1-7.) pontokba tervezett táblák lehetséges elrendezéseit (ez értelemszerűen kiegészíthető a táv-ido adatokkal és a többi pontba kihelyezendő táblák tervével):

